

DUŠAN JELOVINA

DJELATNOST MUZEJA HRVATSKIH
ARHEOLOŠKIH SPOMENIKA U 1985. I 1986.
GODINI

UDK 902.2:069(497.13)

Dr. Dušan Jelovina
YU — 58000 Split
Muzej hrvatskih arheoloških
spomenika, O. Price b.b.

Unatoč svim nastojanjima koja su se očitovala u stalnoj vezi s nadležnim turističkim biroima i čestom organizacijom raznih priredbi i kulturnih manifestacija unutar Muzeja, nažalost, ni u protekle dvije godine posjet Muzeju nije se bitno poboljšao. To znači da i nadalje Muzej nije našao mjesta u tzv. »paketu« usluga turističkih agencija koje djeluju u našoj zemlji, a bez takva uzajamnog dogovora i sporazuma sasvim sigurno ne može se ni očekivati onoliki posjet koliki bismo mi željeli postići, o čemu smo već u nekoliko navrata pisali u ovom časopisu.

Tijekom 1985. godine Muzej je posjetilo ukupno 17.200 posjetilaca, a u 1986. g. 23.000 posjetilaca. No bez obzira na to povećanje, ni u kojem slučaju ne možemo biti zadovoljni, pogotovu kad se zna da se u susjednoj Galeriji Meštrović, zahvaljujući organiziranom posjetu, ta brojka godišnje penje i do 200.000 posjetilaca. Nešto veći broj posjetilaca u 1986. godini privukla je vrlo atraktivna izložba velikog hrvatskog slikara Blaža Jurjeva Trogiranina iz 15. stoljeća, koja je održana u reprezentativnom prostoru između muzejskih izložaka u trajanju od 16. listopada do 7. prosinca 1986. god.

Mali pomak nabolje ipak je učinjen s agencijom »Dalmacijaturist« iz Splita, s kojom je Muzej u protekloj 1986. god., za vrijeme turističke sezone (od 1. VI do 30. IX), sklopio sporazum da svakog ponedjeljka putem »regular toursa« upućuje u Muzej od 60—100 posjetilaca. Treba vjerovati da nećemo ostati samo na tome, da ćemo u idućim godinama takve dogovore ipak uspjeti postići i s ostalim turističkim agencijama, te ih proširiti u onom zadovoljavajućem opsegu, kako to naša najdragocjenija i najznačajnija nacionalna spomenička kulturna baština, koja se čuva u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika, zaslužuje.

Personalne izmjene i dopune

Početakom 1986. godine zaključen je Ugovor između Samoupravne interesne zajednice za zapošljavanje Općine Split i Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika o obavljanju pripravničke prakse za muzejsko zvanje. U tu svrhu sredinom veljače iste godine održan je Zbor radnika Muzeja koji je donio odluku da se na temelju zaključenog Ugovora radi stručnog osposobljavanja i stjecanja uvjeta za polaganje stručnog ispita u trajanju od 1 godine prime na praksu kao pripravnici volonteri Stefica Tranfić, dipl. povjesničar umjetnosti, i Matko Utrobičić, dipl. arheolog i povjesničar umjetnosti. Njihov nastup u Muzej uslijedio je 17. ožujka 1986. godine.

Nakon isteka mandata direktoru Muzeja 1. listopada 1986. god., koju je dužnost od 10. listopada 1977. god. obnašao dr. Dušan Jelovina, raspisan je natječaj za izbor i imenovanje novog direktora. Kako u određenom vremenskom trajanju natječaja nitko nije podnio molbu, to je radna Zajednica Muzeja za vršioca dužnosti direktora, prema zakonskim propisima, do daljega izabrala dipl. pravnik Milijana Sesara, koji inače obavlja poslove tajnika Muzeja.

Stručna i znanstvena djelatnost

Zahvaljujući vlastitom ulaganju, a dijelom i sredstvima koja je Muzej dobio za redovitu djelatnost od Republičke samoupravne interesne zajednice za kulturu, kroz posljednjih nekoliko godina, muzejske radionice su prilično dobro opremljene suvremenim uređajima i instrumentima, tako da su danas stečeni povoljniji uvjeti za obavljanje potrebitih muzejskih poslova u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Dakako, to ne znači da su radionice potpuno opremljene, pa ostaje i nadalje stalna briga da se one popune još modernijom opremom, kako bi se u Muzeju moglo obavljati i druge djelatnosti, kao što su, primjerice, razne analize, rendgenska snimanja i dr. U Muzeju sada djeluju preparatorska, kame-narsko-restauratorska i stolarska radionica, te fotolaboratorij i crtaonica.

U 1985. i 1986. godini nastavljen je rad na sređivanju, inventarizaciji i zaštiti arheološke građe starijeg i novijeg fundusa Muzeja. Na tim poslovima, osim kustosa, radili su još preparatori, klesar, crtač, fotograf i manipulant.

Tijekom 1985. god. spojeno je, a dijelom i rekonstruirano, 6 većih i manjih kamenih spomenika. Preparirano je i konzervirano ukupno 220 kovinskih predmeta. Uz to je očišćeno i tipološki razvrstano više od 800 keramičkih ulomaka, od kojih se moglo rekonstruirati i spojiti 15 posuda.

U godini 1986. preparirano je i konzervirano više od 350 kovinskih predmeta, pretežno željeznih, koji su najpodložniji koroziji, a koji potječu uglavnom s Bribira. S obzirom na to da u 1987. god. Muzej kani prirediti izložbu pod naslovom: »Bribir u srednjem vijeku«, to smo u ovoj godini posvetili više pozornosti obradi mnogih keramičkih fragmenata,

koji potječu pretežno s Bribira, a koji su pronađeni tijekom dvadesetogodišnjih sustavnih istraživanja toga važnog arheološkog lokaliteta. Po izvršenoj primarnoj zaštiti keramičkih ulomaka, te njihovoj tipološkoj i kronološkoj sistematizaciji, izdvojeno je oko 3.300 fragmenata. Dosad su u cijelosti rekonstruirane 64 posude, a za 130—150 posuda moguća je djelomična rekonstrukcija.

Prvom stupnju zaštite podvrgnuta su i 4 kamena spomenika, koji su oprani i namočeni u odgovarajućim zaštitnim kiselinama, a radilo se i na spajanju pojedinih gotičkih fragmenata koji potječu iz crkve sv. Marije na Bribiru.

U ovoj godini također se pristupilo naknadnoj zaštiti dijela kovinskih predmeta iz muzejske postave i iz spremišta, a koji su već bili otprije konzervirani, no s obzirom na lošije metode obrade i na utjecaj atmosferilija ponovno su zarđali.

Tijekom 1985. i 1986. godine provedena je i inventarizacija muzejskih predmeta, i to onog starijeg fundusa i novopridošlog, pretežno s arheoloških iskopavanja. Tako je u 1985. g. ucrtano i inventarizirano 120 kamenih i 220 kovinskih spomenika. Za potrebe stručne kartoteke obrađeno je (deskripcija, fotografiranje) 320 kartica, koje se odnose na 15 kamenih i 170 kovinskih spomenika.

U 1986. g. u knjigu inventara upisano je 700 kamenih spomenika, većinom s lokaliteta Biskupija-Crkvina kod Knina. Za potrebe stručne kartoteke obrađeno je 300 kamenih spomenika iz muzejskog lapidarija. U knjigu inventara kovinskih spomenika ucrtano je 220 predmeta.

Osim navedenih poslova radionice su (preparatorske i klesarske) u svrhu prodaje i kulturne propagande s još većim intenzitetom, naročito u 1986. god., nastavile izradu većih i manjih odljeva i kopija arheoloških predmeta u gipsu i kovini. Odljevi predstavljaju u umanjenom obliku nekoliko najznačajnijih i najljepših muzejskih spomenika, ili samo ponekih detalja pojedinih izložaka. U godini 1985. izrađeno je oko 260 keramičkih i 350 gipsanih odljeva, a u 1986. preko 600 većih i manjih odljeva u gipsu i oko 10.000 kovinskih privjesaka.

U crtaonici je likovni suradnik, osim crtanja predmeta za potrebe inventarizacije, radio i na izradi tehničke dokumentacije, planova, karata, arhitektonskih objekata, nekropola i drugih raznih predmeta na terenu i u Muzeju. Tako je u 1986. g. u potpunosti dogotovljena dokumentacija s arheoloških istraživanja u 1985. god. na lokalitetima: Ostrvica, Otres, Šopot, a djelomično i Muć Gornji — Sv. Petar.

Fotografski laboratorij je pretežno radio na snimanju arheološke građe za stručnu kartoteku i fototeku Muzeja, za fotodokumentaciju radova na terenu, te za potrebe muzejske publikacije i druge planom nepredviđene stručno-znanstvene zadatke.

U 1985. g. za potrebe Muzeja izrađeno je ukupno oko 2800 fotografija, a snimljeno je i izrađeno 120 crnobijelih diapozitiva i 150 diapozitiva u boji. Također je nastavljen rad i na sređivanju starog fundusa negativa i fotografija. U 1986. g. najveći dio rada u fotolaboratoriju obavljao se na snimanju predmeta, i to: keramičkih, kovinskih i kamenih, koji su

predviđeni za rekonstrukciju, konzervaciju i izlaganje. Snimljeno je 3.300 keramičkih ulomaka, uglavnom s Bribira, oko 100 komada arhitektonskih dekorativnih fragmenata, te 250 kovinskih predmeta. Izrađeno je preko 5.000 fotografija većih i manjih dimenzija.

Biblioteka. Prethodnih godina nastavljen je rad i u muzejskoj biblioteci, tako da su se u 1985. i 1986. god. obavljali ovi poslovi: sređivanje starijeg bibliotečnog fonda, nabava stručnih knjiga i časopisa i njihovo evidentiranje, obavljanje zamjena knjiga za muzejski časopis (proširivanje zamjena s ustanovama u zemlji i inozemstvu), pružanje usluga korisnicima biblioteke (naročito studentima i đacima), te prikupljanje i sređivanje građe za hemeroteku.

U 1985. g. Muzej je za 14. svezak »Starohrvatske prosvjete« provodio zamjenu publikacija s ustanovama u zemlji i inozemstvu, i to sa 130 ustanova u zemlji i 140 ustanova u inozemstvu. Na taj način ukupno je Muzej primio 316 publikacija, a kupljeno je samo 13 knjiga. U 1986. g. zamjena je izvršena s 287 ustanova, od toga sa 135 ustanova iz zemlje i 152 ustanove iz inozemstva. Ukupno je primljeno 420 publikacija, a kupljene su 34 knjige. U 1986. g. biblioteka je obavila distribuciju 15. broja »Starohrvatske prosvjete« i prvo izdanje muzejskog kataloga »Mačevi i ostruge karolinškog obilježja u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika«. U hemeroteku je u 1985. g. ukupno uneseno 310 jedinica, a u 1986. 330 jedinica.

Izdavačka djelatnost

Nakon nekih nepredviđenih teškoća nastalih u vezi s redigiranjem rukopisâ u rujnu 1985. god. iz tiska je izašao 14. broj muzejskog glasila »Starohrvatska prosvjeta«, koji je bio posvećen njegovu dugogodišnjem uredniku i direktoru Muzeja akademiku Stjepanu Gunjači. U tom broju tiskano je ukupno 18 priloga, od kojih su četiri priloga napisali stručnjaci Muzeja, a ostale priloge su napisali stručnjaci iz Splita, Zadra, Sinja, Pule, Ljubljane, Zagreba i Čakovca.

U lipnju 1986. god. iz tiska je dvojezično (na hrvatskom i njemačkom) izašao katalog, sv. 1. »Mačevi i ostruge karolinškog obilježja u Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika« autora Dušana Jelovine. Koncem iste godine iz tiska je izašao i 15. broj »Starohrvatske prosvjete«. U tom je broju ukupno tiskano 15 priloga, od koji su tri priloga napisali kustosi Muzeja, a ostale priloge su napisali stručnjaci iz Splita, Zadra, Sinja i Zagreba. U drugoj polovici ove godine nastavljeno je prikupljanje i redigiranje priloga za 16. svezak, koji se kani posvetiti našem istaknutom povjesničaru umjetnosti i arheologu akademiku Ljubi Karamanu u povodu njegove stote obljetnice rođenja.

Sredstva za tiskanje 14. sveska »Starohrvatske prosvjete« i Kataloga osigurana su dijelom od Republičke zajednice za znanstveni rad SR Hrvatske (SIZ—VII), a dijelom vlastitim udjelom Muzeja, dok je 15. svezak »Starohrvatske prosvjete« u cijelosti financiran od strane Republičke zajednice za znanstveni rad SR Hrvatske.

Arheološka iskopavanja

ŠOPOT KOD BENKOVCA. U srpnju i kolovozu 1985. god. kustos Muzeja T. Burić nastavio je revizijska istraživanja predromaničke crkve na položaju Crkvina u Šopotu kod Benkovca, a ujedno je započeo i sustavna istraživanja srednjovjekovne nekropole koja se prostirala uokolo crkve i na padinama zapadno od nje. Ovogodišnjim radom u cijelosti je otkrivena i istražena starohrvatska crkva, čiji su temeljni ostaci veoma loše sačuvani, posebice južni perimetralni zid, koji je po sredini potpuno uništen. Tako slabu ušćuvanost temeljnih zidova najvjerojatnije valja pripisati nestručno vođenim prijašnjim iskopavanjima na ovom lokalitetu. Uokolo crkve i na zapadnoj padini ukupno je otkriveno i istraženo 26 grobova (sl. 1), među kojima je bilo i dječjih. Neobičnost otkrivenih grobova je u tome što u njima nedostaju nalazi nakita, koji je inače uobičajen na ovom području. Uokolo grobova, u običnoj zemlji, nailazilo se na ostatke vatrišta, ptičjih kostiju, pokoji novčić, te na veći broj ulomaka grube keramike, što sve, barem zasad, navodi na pretpostavku da se radi o grobovima iz kasnijeg vremena.

Uz voditelja istraživanja T. Burića, stručnu ekipu sačinjavali su još i studenti arheologije A. Kurilić, S. Bilić i A. Šarić, te M. Savić, kustos Muzeja u Benkovcu. Stručni nadzor obavljao je D. Jelovina.

Istraživanja na tom lokalitetu nastavljena su i u 1986. godini. Radovi su se odvijali na dva sektora: konzerviranju crkvene arhitekture i na istraživanju dijela nekropole na zapadnoj padini Glavice.

Budući da je u 1985. god. predromanička crkva u potpunosti istražena, u ovogodišnjem pothvatu pristupilo se njezinoj konzervaciji (sl. 2). Izvršen je najnužniji zahvat integriranja temeljnog zida, a sačuvani ostatak zida na sjeverozapadnom uglu objekta dijelom je obnovljen. Stručni nadzor i pomoć pri konzerviranju crkve obavljao je prof. Pavuša Vežić, konzervator Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru.

Istraživanje groblja nastavljeno je daljnim iskopavanjima prema sjeverozapadu i zapadu. U 1986. g. ukupno je otkriveno i istraženo 29 grobova. Značajka je grobova uobičajena, što znači da su načinjeni od nepravilnih vapnenastih ploča različitih oblika i dimenzija, ovisno o uzrastu pokojnika, a položeni su uglavnom u pravcu istok—zapad u različitim dubinama (sl. 3). Nalazi u grobovima veoma su rijetki. U samo dva groba nađen je po jedan par naušnica (brončanih običnih karičica). Posebnu pozornost pobuđuje nalaz zemljane posude nađene uz glavu pokojnika. Posuda je grube fature s dvije nejednake ručke i s lončarskim žigom na dnu u obliku stilizirane svastike. Uokolo grobova i nadalje se mjestimice nailazi na slojeve gareži pomiješane s obiljem ulomaka grube keramike, od kojih su poneki ukrašeni valovnicom. Uz keramiku nađen je i veći broj kostiju različitih životinja. Sudeći po tim nalazima, dalo bi se pretpostaviti da se radi o poganskodobnim običajima, kad se pri pokapanju mrtvaca nad grobovima upriličavala gozba (daća). Takva pojava je zanimljiva i zato što se s obzirom na nedostatak nalaza u grobovima, smatra da otkriveni grobovi pripadaju razdoblju kasnoga srednjeg vijeka, a to bi značilo da se poganski obred pokapanja, u nekim krajevima ovoga područja zadržao dosta dugo.

OTRES-LUKAČUŠA. U 1985. godini nastavljena su revizijska istraživanja na lokalitetu Lukačuša u Otresu kod Benkovca. Iskopavalo se na sjevernoj i zapadnoj strani od otkrivene crkve, gdje su otkrivani temeljni ostaci kasnoantičke i srednjovjekovne arhitekture. Na dijelu zapadnog prostora, pred samim pročeljem romaničke crkve, otkriveni su ostaci apside i manji dio slabo sačuvanog ziđa, za koje se pretpostavlja da pripada nekadašnjem predromaničkom sakralnom objektu, kojemu su pripadali mnogobrojni nalazi kamene dekorativne plastike, tj. dijelovi njezina unutrašnjeg namještaja. Ovogodišnjim radom u cijelosti je konzervirana romanička crkva (sl. 4), čije je zidove na pojedinim mjestima trebalo popuniti.

Istraživanja su nastavljena u 1986. god. Osobita pozornost posvećena je istraživanju zapadnog dijela, gdje su prošle godine otkriveni ostaci predromaničke crkve. Nakon pomno provedenog istraživanja toga prostora utvrđeno je da su se od prijašnjeg sakralnog objekta sačuvali tek neznatni temeljni ostaci (dio apside i krnjatak ziđa). Po svemu sudeći bit će najvjerojatnija pretpostavka da je ta predromanička crkva u potpunosti porušena prilikom gradnje novije romaničke crkve, koja je podignuta u njezinoj neposrednoj blizini, koristeći se njezinim kamenjem kao gotovim građevnim materijalom. Ovogodišnjim pothvatom pronađeno je nekoliko manjih ulomaka starohrvatske pleterne plastike, te 23 više ili manje oštećena groba, od kojih samo 4 nisu bila prije istražena.

Radove je vodio viši kustos M. Zekan, a dokumentaciju Vinko Bakulić, dokumentator Muzeja. Stručni nadzor obavljao je D. Jelovina.

MUČ GORNJI, Sv. Petar. U godini 1985. nastavljena su zaštitna istraživanja na onom površinskom dijelu s južne strane crkve sv. Petra, na kojemu su već prije otkriveni temeljni ostaci, najvjerojatnije, kasnoantičke arhitekture. U 1986. g. istraživanja su nastavljena na istom prostoru s južne strane crkve, ali se zahvatila i ona preostala površina do glavnih ulaznih vrata u groblje (sl. 5). Na toj površini, u dubini od 2 do 2,5 m, otkriveno je i istraženo 55 grobova među temeljnim ostacima zidova. Grobovi su se nalazili u nekoliko slojeva a pripadali su različitim vremenskim razdobljima. U grobovima donjeg sloja nalazilo se prilično nakita, naročito naušnica i prstenja, a nađena je i jedna željezna ostruga s priborom za zakopčavanje. Naročito se ističu srebrene naušnice većeg formata, ukrašene pozlaćenom filigranskom niti i granulacijom.

Između grobova, u slobodnoj zemlji, nađeno je i nekoliko dekorativnih ulomaka starohrvatske pleterne plastike te ulomaka kasnoantičkog arhitektonskog postanja, među kojima se naročito ističe kapitel visokokvalitetne klesarske obrade. Istovremeno je u 1986. godini obavljena konzervacija otkrivenih zidova iz prošlog i ovogodišnjeg istraživačkog pothvata.

Radove je vodio viši kustos M. Zekan, a u 1986. god. povremeno su mu pomagali dipl. arheolozi M. Utrobičić i Štefica Tranfić, dok je tehničku dokumentaciju vodio V. Bakulić. Stručni je nadzor obavljao D. Jelovina.

ŠKABRNJE, Ambar-Sv. Marija. Republička samoupravna interesna zajednica za kulturu u god. 1985. odobrila je Muzeju hrvatskih arheoloških spomenika financijska sredstva za zaštitne radove na pojedinim dijelovima starohrvatske crkve šesterolisne tlorisne osnove, te dijela zidova iz antičke faze, koji se djelomično nalaze pod seoskom crkvom sv. Marije, ili u njezinoj neposrednoj blizini. Stručnjaci Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru, s kojima je Muzej surađivao u istraživačkim radovima toga kompleksnog lokaliteta, smatrali su da bi bilo prioritetnije prethodno izvršiti zaštitne radove na samoj seoskoj crkvi sv. Marije (izmjena krovišta i obijanje fasadne žbuke), a tek potom pristupiti konzervaciji arheoloških objekata. Uvjerivši se u opravdanost mišljenja Zavoda, Muzej je, uz suglasnost sa stručnom službom Republičke samoupravne zajednice za kulturu, prihvatio takvu promjenu (redosljed) radova, uz garanciju Zavoda da će preko RSIZ-a u idućoj godini osigurati financijska sredstva za izvršavanje prije planiranih konzervatorskih radova na spomenutim arheološkim objektima.

Prema takvom sporazumu Muzej je u 1986. g. očekivao da će Zavod, prema dogovoru, osigurati novac i da će na tom spomeničkom kompleksu biti izvršeni zaštitni radovi. Unatoč prihvaćenom programu konzervatorskih radova, izraženom u podnesenom elaboratu, ta se očekivanja u godini 1986. nisu ostvarila, pa se treba nadati da će sredstva biti osigurana u idućoj godini.

PROLOŽAC — Seosko groblje. Prilikom kopanja terena za gradnju obiteljske grobnice tik uz jugoistočni ugao grobljanske kapelice u seoskom groblju u Prološcu kod Imotskog god. 1985. u dubini od cca 1 m naišlo se na dio polukružne apside i dva groba načinjena od vapnenastih ploča (sl. 6). Zahvaljujući Marijanu Lozi, arheologu amateru, koji je o tom nalazu odmah obavijestio ovaj Muzej i Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Splitu, ovaj je odmah, nakon obavljenog uvida, naložio da se obustavi dalji iskop i donio rješenje o zaštiti toga lokaliteta.

Nakon izvršenih svih potrebnih pripremnih radnji, dogovora s predstavnicima Skupštine općine Imotski, osiguranja sredstava i dobivanja dozvole za rad, sredinom rujna 1986. g. pristupilo se istraživanju toga lokaliteta. Zbog nedovoljnih sredstava istraživanja su trajala samo 9 dana. Unatoč tome što su istraživanja trajala samo nekoliko dana, ipak se došlo do spoznaje da se radi o kompleksnom arheološkom lokalitetu s veoma dugim slijedom trajanja. Otkriveni ostaci arhitektura nesumnjivo govore da se radi o sakralnoj arhitekturi, koja je nastala u različitim vremenskim epohama, od kasne antike pa vjerojatno sve do konca 11. stoljeća, da bi dosta kasnije na istom mjestu bila podignuta grobljanska kapela. Velika je šteta što je najveći dio ovog spomeničkog kompleksa, gradnjom obiteljskih grobnica, prije potpuno uništen i devastiran, tako da se neće moći otkriti i istražiti veće i cjelovitije arhitektonske površine i na taj način doći do potrebnih stručno-znanstvenih podataka za konačnu determinaciju ovog značajnog lokaliteta.

Ovdje valja istaknuti da je ovo prvi put da Muzej hrvatskih arheoloških spomenika obavlja arheološka istraživanja izvan svojega matičnog

teritorija, koji se proteže s lijeve strane donjeg toka rijeke Cetine, i to na području Imotskog, pa su ta istraživanja utoliko značajnija.

Radovima je rukovodila Magdalena Dragičević, viši kustos, a pri radu joj je pomagala dipl. arheolog Snježana Tonković, voditeljica arheološke zbirke u Imotskom, dok je dokumentaciju vodio V. Bakulić. Stručni nadzor obavljao je D. Jelovina.

Rekognosciranje i reambulacija terena

U programu rekognosciranja i reambulacije terena koje planira Muzej hrvatskih arheoloških spomenika uvršteno je i područje Makarskog primorja, odnosno podbiokovski kraj od Vrulje do ušća Neretve. Osnovni cilj rekognosciranja je identificiranje srednjovjekovnih lokaliteta i ubiciranje naselja na području ranosrednjovjekovne sklavinije — Paganije. Riječ je o kastrumima Ostrog, Labineca (Lapčanj) i Mukar, koje spominje bizantski car Konstantin Porfirogenet.

Kustosi Muzeja V. Delonga i T. Burić, uz suradnju dipl. povjesničara umjetnosti Š. Tranfić i dipl. arheol. A. Šarić, početkom listopada 1986. god. izvršili su rekognosciranje terena od Podaca do starog Zaostroga.

1. **PODACA.** Staro naselje Gornjeg primorja, danas napušteno. Smješteno na vrlo povoljnom položaju s dominantnom kulom iz venecijansko-turskog razdoblja. Najstariji je i najznačajniji spomenik, inače već dobro poznat u stručnoj literaturi, ranoromanička crkvice sv. Ivana iz 11—12. st. s okolnim grobljem. Po kazivanju mještana, prije mnogo godina, a to se ponekad i u novije vrijeme događa, prilikom iskopa terena za gradnju kuća u središtu sela na starom seoskom putu — Stradi nailazilo se na starinske grobove. U jednom takvom grobu nađen je i jedan prsten s krugom od niza sitnih zrnaca.

Prilikom obilaska stručne ekipe, na spomenutom seoskom putu, seljak Mario Rogulj, kopajući septičku jamu pred starom kućom, naišao je na grob. Obris arhitekture istog takvog groba vidljivi su i pred kućom na seoskom putu. Unutar je groblja, pred pročeljem crkve sv. Ivana, stećak-sljemenjak, već poznat u literaturi.

2. **MALA.** Zapadno od Stare Podace smješten je mali zaselak Mala, čije su kuće u ratu popaljene i napuštene. Uz put koji je nedavno probijen za postavljanje električnih stupova, u profilu iskopa blizu kuće Pribičevića naišlo se na ulomke keramičkih posuda, grublje fature, a poneki s urezima valovnice, kao i ulomaka tamnosmeđe glazirane keramike. Ispod Topića kuća, na položaju Podvornica, nailazilo se na ulomke grube i glazirane keramike, komadića gareži, te dosta kovinskih predmeta koji prate nasebinske objekte (nožići, čavli i dr.).

3. **MURAVA.** Zapadno od Male, podno planine Viter, na kaskadno terasastim površinama, podzidanih kamenjem u obliku suhozidnih zemljišnih međa, nalazi se područje koje mještani nazivaju Murava. Tu se posvuda nailazi na keramičke ulomke, i to najvećim dijelom na ostatke

Sl. 1. Šopot-Crkvina, dio otkrivene nekropole u godini 1985 — *Šopot-Crkvina, Teil des im Jahr 1985 ausgegrabenen Gräberfeldes*

Sl. 2. Šopot-Crkvina, istražena crkva u toku konzervacije 1986. god. — *Šopot-Crkvina, die erkundete Kirche während der Konservierungsarbeiten*

Sl. 3. Šopot-Crkvina, dio istraženih grobova u godini 1986. — *Šopot-Crkvina, Teil der im Jahr 1986 untersuchten Gräber*

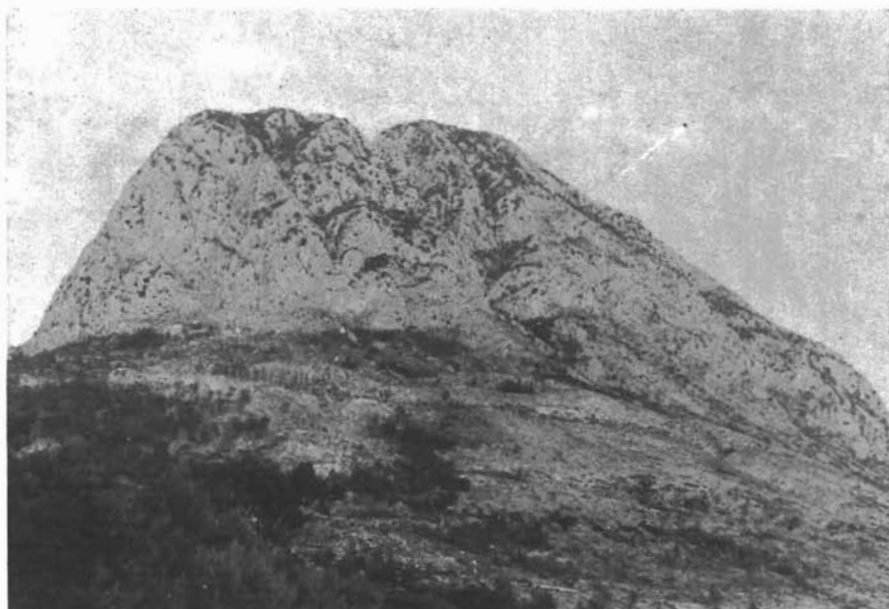
Sl. 4. Otres-Lukačuša, romanička crkva u toku konzervacije. — *Otres-Lukačuša, die romanische Kirche während der Konservierungsarbeiten*

Sl. 5. Muć Gornji-Sv. Petar, otkriveni ostaci arhitekture s djelomičnom konzervacijom. — *Muč Gornji, Hl. Petrus, ausgegrabene Architekturreste mit teilweiser Konservation*

Sl. 6. Proložac-seosko groblje, dio slučajno otkrivene crkvene apside i groba. — *Proložac, Dorffriedhof, Teil einer zufällig entdeckten Kirchenapsis und eines Grabes*

Sl. 7. Zaostrog, pogled na Ostrog. — *Zaostrog, Blick auf Ostrog*

Sl. 8. Pogled na dio izložbenog prostora i uzvanike prigodom otvaranja izložbe »Blaž Jurjev Trogiraniin.« — *Blick auf einen Teil des Ausstellungsraums und der Gäste bei der Eröffnung der Ausstellung »Blaž Jurjev Trogiraniin«*

rimske provincijalne keramike (uglavnom dijelovi amforastih oblika, zatim tegule, imbreksa), te na ostatke ilirske gradinske keramike grublje fature.

4. OSTROG. U produžetku Murave, na jugozapadnim obroncima Vitera, nalazi se Ostrog (sl. 7). Prilikom proširenja puta preko Ostroga za trasu dalekovoda uništen je dio kulturnih slojeva na tom lokalitetu. U profilu proširenog iskopa na samom rtu ostroškog platoa, u vrijeme obilaska toga terena, na dubini od 0,50 do 0,80 m naišlo se *in situ* na podosta ovećih ulomaka posuda, uz ostatke manjih kostiju, koje su pripadale fazi ilirskog gradinskog naseljavanja na Ostrogu. Takve keramike nalazi se i na drugim stranama ostroškog krajolika, naročito prema sjevernoj strani u pravcu starog Zaostroga. Ispod Ostroga nailazi se i na ostatke rimske provincijalne keramike, a pojavljuju se i ostaci kasnoantičko-bizantinskih kaneliranih posuda. I pored ulomaka bizantske kanelirane keramike i nešto srednjovjekovnih fragmenata, površinski su tragovi srednjovjekovnog naselja na položaju Ostroga rijetki, pa točna lokacija ranosrednjovjekovnog kastruma još uvijek ostaje nepoznata.

Na sjeverozapadnim padinama Vitera, u pravcu od Ostroga prema zaostroškom starom selu, na pojedinim mjestima u profilu proširenog starog puta i trase dalekovoda, nailazilo se na više ulomaka lonca od crvene gline, nešto finije fature s tragovima lončarskog kola. Između Vitera i Šapašnika, na mjestima gdje su kopane rupe za dalekovod, u izbačenoj zemlji, naišlo se na veći broj ulomaka srednjovjekovnih lonaca karakteristične fature i ukrasa.

Na položaju zvanom Bad, u blizini izvora vode, a istočno od crkve sv. Barbare, na zemljištu Mije Kosovića, vide se tragovi rimske vile rustike, popraćeni brojnim ostacima rimske keramike, građevnog materijala i drugih arhitektonskih ostataka.

Dodatna djelatnost u Muzeju

U skladu s prijašnjim odlukama Muzej je uz svoju redovitu djelatnost nastojao, u granicama svojih mogućnosti, unutar Muzeja organizirati razne kulturne manifestacije, kao što su: izložbe, koncerti i svečana primanja, a sve u svrhu što bolje popularizacije Muzeja.

a) Izložbe

U suradnji s HDLU Split, u dvorani za povremene izložbe Muzeja, održana je od 6. kolovoza do 6. rujna 1985. god. izložba splitskog slikara Matka Trebotića.

U novoootvorenoj dvorani za povremene izložbe u prizemlju Muzeja, u kojoj je bila privremeno smještena garderoba Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu, u organizaciji Umjetničkog salona u Splitu i Muzeja, početkom 1986. god. održana je izložba »Portret u hrvatskom slikarstvu« likovnih umjetnika SR Hrvatske. U suradnji s vicekonzulatom

Republike Italije u Splitu i HDLU Split, u Muzeju je održano i nekoliko izložaba talijanskih umjetnika. Izložba slikarice Albe Gonzales otvorena je 11. IV. 1986. g. Nešto kasnije održana je izložba slikara Filippa Alta, zatim izložba »Dobar dan Etruščani«, te koncem godine izložba »Talijska arhitektura sedamdesetih godina«.

U organizaciji HDLU Split i Muzeja u Muzeju je 14. lipnja 1986. g. priređena izložba »Umjetnost Vojvodine danas«. Zatim je priređeno još nekoliko izložbi, i to: splitskog slikara Josipa Botterija Dina, splitske slikarice Aliete Monas-Pleić, zatim retrospektiva arhitekta Zlatka Ugljena, te »Hommage« Blažu Jurjevu (V. Lipovac, G. Žuvela, A. M. Pleić, K. Kovačić, K. Hraste i M. Mijić).

Posebice valja istaknuti izložbu velikog hrvatskog slikara iz 15. stoljeća Blaža Jurjeva Trogirana, u organizaciji Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture i Muzeja, koja je bila otvorena od 16. listopada do 7. prosinca 1986. g. (sl. 8) a priređena je u velikom izložbenom prostoru između muzejskih izložaka.

b) Koncerti

U organizaciji Muzičke omladine u Splitu u Muzeju je 8. travnja 1986. god. zagrebački solist Goran Končar održao violinistički koncert.

U istoj velikoj izložbenoj dvorani, u organizaciji »Dalmacijaturista« i Muzeja, pod vodstvom našeg istaknutog violinista Tonka Ninića, održan je cjelovečernji koncert »Zagrebačkih solista«. Za vrijeme izložbe Blaža Jurjeva Trogirana, koncem mjeseca studenog, Komorni orkestar Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu, također pod vodstvom Tonka Ninića, održao je večer ozbiljne glazbe.

c) Svečana primanja i skupovi

U suradnji s Komitetom za zdravstvo SO Split i Općom bolnicom u Splitu u Muzeju je za sudionike Jugoslavenske pedijatrijske škole, početkom travnja 1985. priređeno svečano primanje. Tom prigodom održan je i prigodni kulturni program te posjet muzejskim zbirkama. U svibnju 1986. godine na isti način je u Muzeju upriličeno primanje za Društvo medicinskih sestara i tehničara dalmatinske regije.

U maloj dvorani Muzeja održana je 2. listopada 1985. god. Skupština turističkih vodiča Splita, nakon čega je održan i prigodni kulturni program.

Izveštaj prihvaćen za tisak 18. studenoga 1986.